

## Námsætlanir heilsurøktaraútbúgvingin

### Inniheldur:

- Almennar lærugreinar
- Mál fyri yrkislærugreinar, vallærugreinar og endaliga verkætlan.
- Eftirmeting og próvtøkuformar fyri yrkislærugreinar. Almennar lærugreinar liggja undir namsaetlanir.fo

### Almennar lærugreinar

Føroyskt A

Enskt B

Náttúrulæra C

Námsætlanir eru almennar lærugreinar, flestu eru tær somu sum í øðrum yrkis og miðnámsskúlum og liggja á namsaetlanir.fo

### Yrkislærugreinar Heilsurøktaraútbúgvingin

Yrkislærugreinar eru vanlig ikki stigbýttar, sum almennarlærugreinar.

<b>Yrkislærugreinar,</b>	<b>Kltímar/onki støði</b>
Borgara- sjúklingagongdin	75 tímar
Møtið við borgaran, sjúklingin	125 tímar
Endurmenning	150 tímar
Sálarlig sjúka og sjúkrarøkt	160 tímar
Likamlig sjúka og sjúkrarøkt	185 tímar
Heilivágslæra	75 tímar
Dygd og menning	75 tímar

## HRØ

### Møtið við borgaran/sjúklingin

125 tímar

#### Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. ráðgeving, vegleiðing og leiðbeining fyri sjálvstøðugt at fáa ílag samband við borgaran / sjúklingin og samarbeiða við hann.
2. ymisk sløg av miðvísimum samskipti fyri at fáa í lag eitt professionelt samband millum seg og borgaran/ sjúklingin og tey avvarandi.
3. ymiskar mentanir og heilsufatanir fyri at ganga borgaranum/ sjúklinginum og teimum avvarandi á møti og virða tign og sjálvræði teirra.
4. ymiskar lívshættir, lívsskeið og lívssøgur fyri at arbeiða við heildini fyri eyga í virki sínum fyri borgaran/sjúklingin.
5. heilsunámsfrøðiligt ástøði og háttalag (metode) fyri at leggja til rættis virksemini, sum borgarin/ sjúklingurin orkar, og sum eisini gagnar endurmenning og heilsu hansara.
6. samskipti og týðningin av javnvirði manna millum fyri at grunda yvir siðfrøðisligar (etiskar) tvístøður og eisini fyri at ganga borgara/sjúklingi og avvarandi á møti á empatiskan hátt.
7. hættir at megna lívið (mestring) og eisini um ymisk sløg av motivatón, fyri at hjálpa borgaranum/ sjúklinginum at megna sjúku sína og koma fyri seg.
8. heilsunámsfrøðiligt ástøði og háttalag fyri at samarbeiða tvørfakliga um at tilrættisleggja og greiða úr hondum kunning, leiðbeining og vegleiðing av borgarum/ sjúklingum og avvarandi.
9. hvussu likam og sál kunnu verða ávirkaði við mistum førleikum, fyri sjálvstøðugt at taka samábyrgd fyri at loysa ósemju og at fyrirbyggja tvídrátt og nýtslu av makt í møtinum við borgara/sjúklingi og avvarandi.

## HRØ

### Borgara- og sjúklingagongdin

75 tímar

#### Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. galdandi lógir á almanna-, heilsu- og á psykiatriska økinum fyri at samstarva tvørøkisliga/geiraliga og tvørfakliga, við atliti til sjúklingatrygd.
2. løggildislógina (autorisationsloven) og vegleiðing um, hvussu løggild starvsfólk innan heilsu kunna brúka hjálparfólk, fyri at kunna grunda yvir og røkja uppgávur heilsurøktarans, eisini tillutaðar/delegeraðar uppgávur, í tvørprofessionella arbeiðnum í samhangandi borgara- sjúklingagongdini.
3. munnligt og skrivligt samskifti, fyri sjálvstøðugt at taka sær av skjalfesting og geva víðari upplýsingar í tvørprofessionella og tvørøkisliga samstarvinum.
4. samskifti og vegleiðingarhættir, fyri sjálvstøðugt at kunna upplýsa, vegleiða og leiðbeina starvsfelagar.
5. arbeiðsumhvørvislógina og um, hvussu arbeiðsplássíð er skipað, fyri at taka stig til at menna fysiska og sálarliga trivnaðin og undir hesum taka sær av og samskipa arbeiðsuppgávur.
6. hvat ið mentanfatan, virðir og samstarvshættir hava at týða, fyri at fáa í lag tvørøkisligt/geiraligt og tvørprofessionelt samarbeiði.
7. førleikar heilsurøktarans og um, hvussu arbeiðsplássíð er skipað, fyri at samskipa sínar egnu og arbeiðsuppgávur hjá øðrum í samhangandi borgara-/ sjúklingagongdini, undir hesum toymisleiðslu og samskiparavirksemi.
8. hvat almanna-, kommunala- og heilsuverkið hava at bjóða og ábyrgdar- og virkisøki tess, fyri at samstarva um at samskipa samhangandi borgara-/sjúklingagongdina.

## Dygd og menning

75 tímar

### Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. yvirskipað samband millum almanna- og heilsupolitikk, landskrøv um dygd, lokal endamál og tænaustøðið í kommunum og økjum, til at raðfesta egnar arbeiðsuppgávur út frá tillutaðum/delegeraðum veitingunum.
2. landsins mál fyri dygdargóðkenning, fyri at kunna grunda yvir skyldur og rættindi heilsurøktarans sum løggilt heilsustarvsfólk.
3. kliniskar leiðreglur fyri alt landið og lokalar reglugerðir, fyri at vera við til at tryggja dygdina í heilsuveitingum, við støði í tørvinum hjá borgara/sjúklingi og teimum avvarandi og eisini út frá sjúkrarøktarmálunum.
4. reglur fyri tagnarskyldu, handfaring av persónsviðkvomum upplýsingum, umsorganarskyldu og skjalfesting, fyri at kunna grunda yvir skyldur og rættindi heilsurøktarans sum løggilt heilsustarvsfólk.
5. ymisk amboð og ymsar hættir til dygdartrygging og sjávtstøðugt vera við til at menna og tryggja sjúklingatrygd í tvørøkisliga/geiraliga og tvørprofessionella samstarvinum.
6. eftirmetingaramboð fyri kunna at taka borgaran/ sjúklingin og avvarandi við til at seta í verk og gjøgnumføra átøk og soleiðis gera sítt til, at borgarar/sjúklingar hava sjálvsavgerðarrætt, og at heilsuveitingin var dygdargóð.
7. nýta vitan, sum er grundað á egnar royndir og evidens, og brúka talgildisamboð til at leita eftir upplýsingum, viðgera dátur, skjalfesta og samskifta, og soleiðis tryggja dygd og samanhag í heilsufakligu veitingunum.
8. vælferðartøkni og nýskapandi gongdir fyri at vera við til at seta í verk nýggjar tøkniligar loysnir og arbeiðsgongdir í heilsufakliga virkinum, undir hesum vera við til at nýta fjarmedisin.
9. fysiskt og sálarligt arbeiðsumhvørvi fyri at vera við til at menna dygdina í arbeiðsumhvørvinum, eisini um hvussu strongd kann handfarast, hvussu nýtsla av makt og harðskapi kann fyrbyggjast, og hvussu arbeiðstryggin kann verjast.

## Likamlig sjúka og sjúkrarøkt

185 tímar

### Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. sjúkrarøktarfakligt ástøði og háttalag til at meta um orku borgarans/ sjúklingsins, tørv hansara og heilsustøðu og til at taka avleiðingarnar av, at grundleggjandi tørvirnir kunnu vera torgreiddir, og tá taka viðkomandi samstarvsfólk við upp á ráð.
2. anatomi og fysiologi, og samhang millum yrkisgøgnini til at greiða frá um og skilja, hvat yrkisgøgnini hvør sær og saman hava at týða, tá sjúkrarøkt verður greidd úr hondum.
3. meginreglurnar í sjúkrarøktartilgongdini fyri miðvíst at raðfesta, leggja til rættis, greiða úr hondum og eftirmeta kliniska sjúkrarøkt við støði í, hvat borgarin/sjúklingurin orkar og likamliga, sálarliga og sosiala tørvi hansara.
4. vanligastu sjúkufyribrigdi fyri at kunna greiða frá um atvoldir, sjúkueyðkenni og viðgerðarhættir fyri at taka sær sjálvstøðugt av sjúkrarøktini út frá eyðmerktu tørvunum.
5. likamliga sjúku til at eygleiða broytingar í heilsustøðu borgarans/sjúklingsins, til dømis broytingar vegna vætutrot, føðslutrot, blóðtrot, ødem, trupulleika við at anda, harðan maga, leyst lív, fepur, ørviti, rørslutarn og at hava tikið skeivan heilivág, fyri at bera seg hóskandi at í hesum førum.
6. likamliga sjúkulæru, undir hesum fjølsjúkur (multi) og bráðsjukur (akutt) fyri at kunna vera við í margfaldu (kompleksu) sjúkrarøktar- og viðgerðargongdini í tvørprofessionella samstarvinum.
7. palliativ/linnandi tiltøk og um gongdina, tá borgarin / sjúklingin í terminalu gongdini fyri at kunna veita borgaranum/sjúklinginum sjúkrarøkt, og at veita hesum og avvarðandi professionella umsorgan í sorg og kreppu teirra.
8. meginreglur um reinføri, fyri kunna at arbeiða við serligum skipanum í sambandi við ígerðarsjúkur og ígerðir á stovni og eisini fyri at vegleiða borgaran/sjúklingin, avvarandi og starvsfelagar í at halda meginreglur um reinføri fyri at fyribyrgja smittuspjaðing.
9. sterilar mannagongdir og arbeiðslag og leiðreglur um reinføri, fyri at fyribyrgja og avbróta smittuspjaðing og handfara sjúkrarøktaruppgávur í sambandi við til dømis sár, sondu og katetur.
10. gongdina undan, undir og aftan á skurðviðgerð (præ-, per- og postoperativt) fyri at fyrireika sjúklingin til skurðviðgerð, kunna eygleiða og røkja sjúklingin aftan á skurðviðgerð.
11. vælferðartøkni í sjúkrarøktini fyri at vera við til at seta í verk nýggjar tøkniligar loysnir í sambandi við borgaran/sjúklingin og avvarðandi, undir hesum fjarmedisinskar (telemedicinske) loysnir.
12. hevur galdandi prógv í fyrstuhjálp

## Sálarlig sjúka og sjúkrarøkt

160 tímar

### Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. tær vanligastu sálarligu sjúkurnar og sjúkuveyðkenni teirra, undir hesum demenssjúkur, skizofreni, affektivar líðingar, angist, persónmenskuólag, eins og dupultdiagnosum, fyri sjálvstøðugt at kunna veita hesum borgarum/sjúklingum sjúkrarøkt
2. sjúkrarøktarfakligt ástøði, háttalag og meting, undir hesum eg- stuðlandi sjúkrarøkt, kognitivan arbeiðshátt og umhvørvisterapi, fyri at arbeiða sum kontaktpersónur og til at stuðla til, at borgarin/sjúklingurin í endurmenning og recovery
3. samband og samvirki millum manna og eisini um miðvíst samskifti fyri at fáa í lag, varðveita og enda professionelt samskifti í samstarvinum við sálarliga sjúka borgaran/sjúklingin, avvarandi og samstarvsfelagar, eisini í samband við psykoedukatióin
4. meistran, psykososialar fortreytir og menningarmøguleikarnar hjá tí einstaka at taka lut í samstarvinum við borgaran/sjúklingin um eina gongd.
5. meginreglurnar í sjúkrarøktargongdini til at raðfesta, tilrættisleggja, greiða úr hondum og eftirmeta psykiatriska sjúkrarøkt, við støði í tí, orku og tørvi borgarans/sjúklingsins
6. kompleksar sjúkrarøktar- og viðgerðargongdir, dupultdiagnosur, fjølsjúkur (multi) og misnýtslutrupulleikar fyri at vera partur av tvørfakligum og tvørprofessionellum øktar- og viðgerðargongdum, útfrá einari heildaráskoðan.
7. sosialsálarfrøði og hvønn týðning umhvørvið hevur fyri borgarar við sálarligari sjúku, undir hesum demens, fyri at varðveita virðing fyri borgaranum/ sjúklinginum og tign hansara og fyri at fyrirbyggja harðskapi og valdsnýtslu.
8. sosialmálfrøðisliga siðvenju, til dømis um lívssøgu/reminisens, sansastimbran, persónstengda umsorgan og kropsligt virkseimi, fyri at skapa møguleikar fyri einum meiningsfullum gerandislívi fyri borgaran/ sjúklingin.

## Endurmenning

150 tímar

### Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. heilsuframa, fyrirbygging og endurmenning fyri at taka sær av uppgávum heilsurøktarans í tvørprofessionella og tvørgeiraliga verkinum, við støði í ynskjum og tørvi borgarans/sjúklingsins.
2. heilsunámsfrøði og lívsstíl, fyri at vera við í samarbeiðnum við borgaran/sjúklingin og avvarandi og motivera til at orða vónir og mál síni fyri gerandisdagin.
3. endurmenning í gerandisdegnum fyri í samstarvi við borgaran/sjúklingin og netverki hansara, stuðla til samanhag í gerandislívinum.
4. kliniskar metingar og screeningsamboð fyri at grundgeva og útføra viðkomandi fakligar metingar í tvørfakligum fyrirbyggjandi arbeiði, í mun til heilsustøðu borgarans/sjúklingsins.
5. hvat fyrirbygging/profylaksa hevur at týða fyri heilsustøðu og lívsgóðsku, í samstarvinum við borgaran/sjúklingin um, týdningin av at røra seg og eta hóskað mat.
6. førleikaevni og kanningar av hesum fyri at velja burturúr, leggja til rættis og seta í verk tiltøk, sum stuðla førleika og lívsgóðsku borgarans/ sjúklingsins.
7. venjingar- og virkisætlanir fyri at vera við í tvørfakligum samstarvi, sum stuðlar allari endurmenningargongd borgarans/sjúklingsins.
8. at greina, leggja til rættis, seta í verk og eftirmeta sosial, kropslig, mentanarlig og skapandi tiltøk fyri einstaklingar og bólkar fyri at stuðla borgaranum/sjúklinginum í endurmenningini at fáa innihaldsríkan gerandisdag
9. kommunal tilboð, sjálvboðin feløg og netverksbólkar fyri at velja og seta í verk innihaldsríkt virksemi í samarbeiði við borgaranum/sjúklinginum.
10. førleikaevni borgarans/sjúklingsins, flytingar, leiring, mobilisering og eisini um hjálptól og vælferðartøkni fyri at leggja til rættis røktar- og umsorganaruppgávur, alt eftir, hvat borgarin/sjúklingurin megnar.

## HRØ

### Heilivágslæra

75 tímar

1. Næmingurin dugir at nýta vitan um lóggávu, leiðbeiningar, vegleiðingar og innanhýsis mannagongdir til at greiða frá ábyrgdar og heimildarøkinum hjá heilsurøktarum, fyri sjálvstøðugt at kunna taka sær av handfaring av heilivági, herundir tá tað kemur til delegering, víðari delegering, ábyrgd hjá leiðsluni og akkreditering.
2. Næmingurin dugir at nýta vitan um góðskutrygd og ótilætlaðir tilburðir (UTH) til sjálvstøðugt og í tvørfakligum samstarvi at fremja sjúklingatrygd og fyrirbyggja skeivleikar við handfaring av heilivági. Herundir at skjalfesta, boða frá og fylgja tilráðingum og krøvum frá myndugleikum.
3. Næmingurin dugir at nýta vitan um anatomi og fysiologi til at greiða frá farmakokinetik, herundir absorbtión, distributiión og eliminatiión og farmakodynamik.
4. Næmingurin dugir at nýta útrokningar av heilivági fyri at fremja sjúklingatrygd og fyrirbyggja skeivleikar í handfaringini av heilivági.
5. Næmingurin dugir at nýta vitan um almenna og serstaka heilivágslæru, harímillum psykofarmaka. At næmingurin dugir at eygleiða árin og hjáárin, og dugir at greiða frá kontraindikatiiónum, interaktiiónum og dispenseringsháttum innan vanligastu høvuðsbólkar og hvønn týdning hetta hevur fyri borgaran/sjúklingin.
6. Næmingurin dugir at nýta vitan um námsfrøðiligar hættir, amboð og praksisformar, herundir vegleiðing, motivatiión, compliance og sjálvadministratiión í samstarvinum við borgarar, sjúklingar og avvarandi í primera og sekundera økinum. At samstarva við almenna virkisøki fyri at økja kvalitet og sjúklingatrygd í handfaringini av heilivági.
7. Næmingurin skal duga at nýta vitan um reinføri og vandatættir í handfaringini av heilivági, herundir fylgja leiðreglum fyri arbeiðsumhvørvi fyri at fyrirbyggja arbeiðsskaðar.



## **Endamál fyri vallærugreinar**

Endamálið er, at næmingurin mennir fakligan, sosialan og persónligan førleika eins og læringar-  
førleika sín. Næmingurin skal í sínum arbeiði við vallærugreinunum prógva evni síni at samskifta og  
samstarva og fáa móguleika at dýpa seg í ávís evnir innan almanna- og heilsuøkið.

### **Arbeiðshættir**

Skal fevna breitt og geva næmingunum vitan og kveikja teirra áhuga fyri ymiskum, sum er  
viðkomandi fyri heilsuøkið. Næmingarnar skulu velja evnið eftir áhuga og evninum verður arbeiðt  
við í vallærugreinavíkuni. Arbeiðt verður við hugtøkum sum motivatióin, upplýsing,  
hugburðsbroyting. Næmingarnar fáa dagliga vegleiðing. Næmingarnir skulu í høvuðsheitum arbeiða  
á skúlanum, men móguleiki skal vera fyri námsvitjanum.

### **Framløga**

Tað er upp til einstaku bólkarnar, hvussu tey leggja fram fyri hvørjum øðrum. Skúlin kann tó avgera,  
at ein ávísur arbeiðsháttur verður nýttur.

### **Eftirmeting**

Sama dag sum framløgurnar eru, eftirmetir lærarin munnliga saman við bólkinum. Mett verður um  
næmingurin er staðin/ikki staðin.

## Próvtøka í verkætlan

### Grundarlag fyri próvtøku í verkætlan í heilsurøktaraútbúgvingini

#### 1.0 Endamál

Í heilsurøktaraútbúgvingini verður hildin ein munnlig próvtøka í eini verkætlan, sum næmingarnir hava skrivað einsæris ella í bólki. Endamálið við próvtøku í verkætlan er at meta um yrkisfakliga úrslit eins og um yrkisfakliga førleikar næminganna av útbúgvingini, soleiðis sum hetta er lýst í námsskipanini. Próvtøkan í verkætlanini fer fram í seinasta skúlaskeiði í útbúgvingini.

#### 2.0 Mál

Málið við endaligu próvtøkuni er, at próvtakarin sýnir, at hann hevur ognuð sær fortreytir fyri:

- sjálvstøðugt at leggja til rættis og veita samansettar umsorganaruppgávur og virksemisfremjandi stuðul, herundir stimbrað kropsligar, intellektuellar og skapandi førleikar í mun til endurmenning av einstaka borgara- sjúklinginum
- at meta um tørv og sjálvstøðugt leggja til rættis, veita og eftirmeta grundleggjandi og fyrirbyggjandi heilsu- og sjúkrarøktarauppgávur innan almanna- og heilsuøkið,
- at fremja samskipandi og undirvísingarligar uppgávur,
- við støði í etiskari umhugsan at sýna fatan av og virðing fyri einstaka borgaranum
- dugir at vísa á samstarv millum geirar í samhangandi sjúklinga- borgaragongdini
- at birta undir gott arbeiðsumhvørvi við støði í umhvørvistilvitan,
- virkin at taka lut í demokratiskum tilgongdum,
- við ábyrgd at vera partur av samstarvi við onnur,
- kritisk at umhugsa og meta um egið avrik eins og um avrikið hjá øðrum í einari arbeiðstilgongd,
- vera til reiðar at handfara og taka lut í broytingartilgongdum í ymiskum høpi,
- í mun til ábyrgdarøkið at kunna vegleiða um samfelagstilboð,
- at nýta eftirmeting og sjálvseftirmeting sum amboð í læringar- og menningartilgongd hjá sær sjálvum eins og hjá øðrum og
- at greiða frá egna ábyrgdar og heimildarøki

Próvtakarin skal hava fingið í minsta lagi próvtalið 02 í verkætlanini fyri at standa. Verkætlanin skal standast sjálvstøðugt í mun til aðrar lærugreinar.

#### 3.0 Grundarlag fyri próvtøkuna

Hildin verður ein munnlig próvtøka í einari verkætlan, sum næmingurin hevur gjørt einsæris ella í bólki. Um verkætlanin verður skrivað í bólki, má bólkurin í mesta lagi fevna um 3 næmingar.

Verkætlanin er grundarlagið undir próvtøkuni.

Verkætlanin latast skrivstovuni hjá Heilsuskúla Føroya í talgildari útgávu saman við møguligum fylgiskjølum.

#### 4.0 Formligu krøvini til verkætlanina eru hesi

- Perma við heiti á verkætlanini, navn og føðingardagur á tí/teimum, sum hevur/hava gjørt verkætlanina umframt navn á vegleiðara/vegleiðarum.
- Spurdómur fyri verkætlanina.
- Støði skal takast í øllum yrkislærugreinunum.
- Niðurstøða, sum í mesta lagi má fevna um 1 A4 síðu.
- Uppgávan má í mesta lagi fevna um til samans 15 A4 síður, íroknað samandrætt og permu, fylgiskjøl undantikin.
- Uppgávan skal skrivast við Times New Roman, 12 punkt og 1½ regluglopp.

#### 5.0 Próvtøkan

Hildin verður ein munnlig próvtøkan, og tekur hon støði í verkætlanini. Próvhoyringin varir umleið 20 min. og er hon ein samrøða millum próvtakara og próvhoyrara. Próvtakarin leggur fyri við einum munnligum uppleggi, sum í mesta lagi varir 5 minuttir. Próvdómari kann óboðin seta próvtakaranum spurningar. Í munnliga upplegginum kann próvtakarin sum stuðul undir framløguni brúka uppskriftir gjørdar áðrenn próvtøkuna, men eitt beinleiðis handrit til upplesturs er ikki loyvt.

Beint eftir próvhoyringina av hvørjum próvtakara áseta próvhoyrari og próvdómari í felag eitt próvtal við støði í fakliga avrikinum hjá próvtakaranum og í einari heildarmeting. Eftirmeting av avriki próvtakarans og ásetan av próvtali tekur í mesta lagi 10 minuttir.

#### 6.0 Krøv í samband við dømingin

Próvtakarin skal í samrøðuni sýna yrkisfakligar og persónligar førleikar, t.e. evni síni at sameina vitan, hegni, hugburð og atgerðir í mun til endamálið í heilsurøktaraútbúgvingini.

Dømingin tekur støði í hesum:

- at próvtakarin sjálvstøðugt dugir at leggja fram,
- at próvtakarin dugir kritiskt at meta um uppgávuna hjá sær,
- at próvtakarin dugir at samantvinna ástøðiliga og verkliga partin í útbúgvingini
- at próvtakarin dugir at vísa á týðandi og viðkomandi dømi úr starvsvenjingini í sambandi við framløgu og próvhoyring,
- at verkætlanin lýkur formligu krøvini fyri verkætlanina, og
- at próvtakarin hevur rokkið málunum fyri verkætlanina og fyri útbúgvingina.

Dømingin er ein samlað meting av verkætlanini sjálvari og av framløgu próvtakarans

# Galdandi fyri yrkislærugreinar

## Øki

Fakliga innihaldið í lærugreinunum er lutað sundur í kjarnaøki og ískoytisøki.

Kjarnuøkini eru kravd øki, í fakligu málunum og fevna um umleið 80% av klokktímatalinum á hvørjum flokksstigi. Ískoytisøkini eru valfrí øki, sum lærari og næmingar í einstaka flokkinum velja í felag. Ískoytisøki fevna um umleið 20% av klokktímatalinum á hvørjum flokksstigi. Næmingurin fer til munnliga próvtøku bæði í kjarnaøkjum og ískoytisøkjum.

Ískoytisøki eru valfrí øki, sum lærari og næmingar í einstaka flokkinum semjast um í felag. Ískoytisøki kunnu styðja og lýsa eitt ella fleiri kjarnaøki frá øðrum sjónarhornum og vera við til at menna førleikar næmingsins samsvarandi teimum førleikamálum, ið ásett eru. Endamálið við ískoytisøkjum er harumframt at geva skúlum og útbúgvingarbreytum rúm fyri serligum eyðkennum og arbeidsháttum.

Kjarnaøkini eru ikki nóg mikið til, at næmingurin skal røkka teimum ásettu førleikamálunum. Við ískoytistilfari og viðkomandi tvørfakligum samstarvi verður farið meira í dýpdina. Á tann hátt verður kjarnatilfarið sett inn í eitt størri høpi.

Í minsta lagi ein undirvísingargongd verður lögð til rættis við einum ískoytisøki. Ískoytistilfarið skal saman við kjarnutilfarinum leggjast til rættis soleiðis, at eyðkennið hjá ymisku skúlaformunum kemur til sjóndar.

## Eftirmeting og próvtøka

### Eftirmetingar

Einstaki næmingurin skal eftirmetast ávegis í undirvísingargongdini við støði í annaðhvørt hansara skrivligu ella munnligum avrikum. Eftirmetingin skal altíð gerast eftir hvørt skúlaskeið, og skal úrslitið av hesari eftirmeting latast næmingunum skrivliga.

Næmingurin eigur at hava eina greiða fatan av støðu síni í mun til fakligu máluni í lærugreinini og skal hava vegleiðing um, hvussu og hvørjum arbeiddast skal við fyri at røkka málunum.

### Próvtøkuháttir

Hildin verður ein munnlig próvtøka. Talan kann vera um annahvørt próvtøkuhátt A ella B. Lærarin tekur í samráð við næmingarnar við endan av skúlaskeiði 2 avgerð um, hvørjum próvtøkuhátti flokkurin fer til próvtøku sambært. Allir næmingar í hvørjum flokki fara til próvtøku eftir sama próvtøkuhátti.

### *Próvtøkuháttur A*

Próvhoyringin varir 25 minuttir, íroknað próvdøming. Fyrireikingartíðin er 50 minuttir íroknað útflýggjan av próvtøkuspurningi, tilfari og vegleiðing.

Próvtøkuspurningarnir verða settir við støði í evnum, økjum o.tíl., bæði út kjarnutilfarinum og ískoytistilfarinum. Próvhoyringin er ein faklig samtala millum próvtakara og próvhoyrara, og tekur samtalan støði í framløgu próvtakarans av tilfari tengt at próvtøkuspurningi, sum próvtakarinn hevur arbeitt við í fyrireikingartíðini.

Próvtøkuspurningurinn kann hava leiðbeinandi undirspurningar. Próvtøkugrundarlagið er ókent tilfar, sum próvhoyrarin hevur valt. Próvtøkugrundarlagið skal hava kelduávísing.

### *Próvtøkuháttur B*

Próvtøkuháttur B er ein stakdømispróvtøka (case), har próvtakarinn tekur eina uppgávu, sum hann skal arbeiða við. Til ber, at í mesta lagi 3 próvtakarar arbeiða saman í bólki um sama stakdømi.

Stakdømið, sum próvtakarinn ella bólkurinn tekur, skal nærri lýsa eina fjóltáttaða støðu hjá einum borgara ella einum bólki av borgarum. Saman við stakdøminum verða arbeiðsfrymil ella arbeiðsspurningar útflýggja.

Próvtakarinn fær útflýggjað stakdømisuppgávuna upp til eina viku undan munnliga próvtøkudagin, sum Mentamálaráðið hevur ásett.

Próvhoyringin varir 25 minuttir, íroknað próvdøming. Eingin fyrireikingartíð er. Framløga próvtakarans tekur støði í einum skrivligum uppriti á millum 2-3 A4 ørk um stakdømið og um arbeiðsfrymil/arbeiðsspurningar. Próvhoyrari og próvdómari hava rætt at síggja uppritið. Próvtakari skal m.a. greiða frá ymiskum støðum hjá borgara í stakdøminum og frá teimum loysnunum, sum próvtakarinn er komin fram til við støði í arbeiðsøkinum. Próvtakarinn skal tengja ástøði í lærugreinini av stakdøminum.

Í próvtøkuháttinum A verða próvtøkugrundarlagið og próvtøkuspurningarnir í talgildum líki send próvdómarinum til góðkenningar í seinasta lagið 5 dagar undan próvtøku.

Í próvtøkuháttinum B verða stakdømi og frymil/arbeiðsspurningar send próvdómarinum til kunningar samstundis sum næmingarnir fáa tilfarið útflýggja.

## **Dømingargrundarlag**

### *Próvtøkuháttur A*

Próvhoyrt verður í ókendum, ótillagaðum tilfari, og tilfarið skal vera valt soleiðis, at tað í tema ella á annan hátt er knýtt at evnum, økjum o.tíl., sum arbeitt hevur verið við í undirvísingini. Tilfarið, ið er grundarlag undir munnligu próvtøkuni, skal í sínari heild síggja til, at øll faklig mál í lærugreinini eru umboðað.

Próvtakarin skal við støði í fakligari tilgongd og støðisførleikunum sýna evni sjálvstøðugt at leggja fram og viðgera tilfar við støði í próvtøkuspurningi/um. Hann skal sýna, at hann dugir at taka fram týðandi tættir í tilfarinum, seta teir í samband við tættir í undirvísingini og síggja próvtøkutilfarið úr frásjón.

#### *Próvtøkuháttur B*

Próvtakarin skal í sambandi við stakdømið sjálvstøðugt greiða frá teimum atlitum, sum ein heilsuhjálpari má taka, fyri at borgarin kann varðveita sína sálarligu og líkamligu heilsustøðu. Próvtakarin skal greiða frá móguligum loysnum í stakdøminum. Próvtakarin skal eisini meta um sínar egnu loysnir við støði í førleikamálunum. Próvtakarin skal sýna, at hann dugir at nýta hugtøk og ástøði úr arbeiðsfrymilinum/arbeiðsspurningunum.

Dømingin verður grundað á, í hvønn mun próvtakarin lýkur fakligu førleikamálini. Givið verður eitt próvtal við støði í einari heildarmeting av samlaða avriki próvtakarans.

#### Dømingargrundarlag – Próvtalslýsingar – støði - fyri munnligar próvtøkur

Próvtal	Heiti	Lýsing
12	Framúr gott	Munnliga framløgan er greið, samanhangandi og væl skipað. Málið í framløguni er fjølbroytt og neyvt. Próvtakarin er sera virkin í fakligu samrøðuni. Próvtakarin viðger og troytir evnið framúr væl, og evnisviðgerðin er væl grundað við bert fáum ella ongum týðandi manglum. Próvtakarin vísir, at hann hevur gott tak á háttalagi, hevur gott innlit í lærugreinina og dugir væl at nýta vitan og hugtøk úr lærugreinini. Hann megnar væl at flyta seg úr tí ítøkiligá til tað óítøkiligá.
7	Gott	Munnliga framløgan er greið, rímliga samanhangandi og hampiliga væl skipað. Málið í framløguni er hampiliga fjølbroytt og gott. Próvtakarin er virkin undir fakligu samrøðuni. Próvtakarin viðger evnið væl, og evnisviðgerðin er rímliga væl grundað, tó við fleiri manglum. Próvtakarin vísir, at hann hevur tak á háttalagi, hevur innlit í lærugreinina og dugir at nýta vitan og hugtøk úr lærugreinini. Hann megnar at flyta seg úr tí ítøkiligá til tað óítøkiligá.
02	Nøktandi	Munnliga framløgan er rímliga væl skipað. Málið í framløguni er nøktandi. Próvtakarin er við í fakligu samrøðuni. Evnisviðgerðin er grunn og heldur illa grundað; tó er hon nøktandi. Próvtakarin vísir lítið innlit í vitan og hugtøk í lærugreinini.

# At skipa undirvísing

Undirvísingin tekur altíð stóði í teimum førleikum, ið næmingurin hevur við sær av tí stigi, hann kemur. Námsætlan og útbúgvingarbygnaður skulu tryggja, at fortreytir fyri fjøltáttadari undirvísing eru til staðar. Tað er ábyrgd lærarans at skipa undirvísingina.

## Didaktiskar meginreglur

Í undirvísingini er umráðandi, at førleikarnir *at lurta*, *at tala*, *at lesa* og *at skriva* renna saman í eina heild.

Av stórum týðningi er tað, at kjarnaøkini fyri lærugreinina umskarast, tá ið tað ber til, og tá ið tað verður mett at vera hóskandi.

Munnligi tátturin skal vera raðfestur høgt, og samrøðan er kjarnin í hesum tátti. Munnligar framløgur skulu skipast inn í undirvísingartilgongdina, so næmingurin stigvíst venur seg við at leggja fram. Dentur verður lagdur á, at næmingurin sameinir munnligar framløgur við egin skrivlig verk, nýtslu av KT-amboðum, ymiskar samskiftishættir o.s.fr. Á tann hátt verður retoriski førleikin hjá næminginum mentur.

Skrivligi tátturin skal eins og tann munnligi í stóran mun vera skipaður inn í dagligu undirvísingina og í fakligu heildina. Á henda hátt kann næmingurin menna seg í skrivartilgongdini og í stigum ogna sær góðar skriviførleikar. Somuleiðis skal verða borið so í bandi, at skrivlig avrik í øðrum lærugreinum eisini kunnu vera partur av skrivligum avrikum í lærugreinini samskiftistøkni. Umframt at hetta styrkir um tvørfakliga samstarvið, gevur tað næminginum eina greiðari fatan av týðninginum, skriviførleiki hevur fyri alt skrivligt samskifti, og samstundis mennir tað evnini hjá næminginum at orða seg bæði munnliga og skrivliga.

Kanningararbeiði kann vera partur av tvørfakligum samstarvi og gera sítt til at menna skrivligu førleikarnar hjá næmingunum.

## Stigvøkstur

Stigvøkstur merkir stóðuga framtøku av einum lægri stigi á eitt hægri. Í læringartilgongdini verður farið frá tí lætta til tað torføra, frá tí einfalda til tað torgreidda og frá tí ítøkiliga til tað úrtøkiliga. Stigvøkstur er oftast tíðartreytaður. Undir stigvøkstrinum liggur eisini kravið um vaksandi ábyrgd og virknari luttøku. Umráðandi er í hesum sambandi, at ljós verður varpað á teir leiklutir, sum næmingur og lærari kunnu hava hvør sær. Samrátt verður um, hvat er best at gera, og hvussu hetta verður gjørt, so næmingurin fær ávirkan á undirvísingina og á sína egnu læring.

Stigvøkstur kemur serstakliga til sjóndar í teimum førleikamálum, sum lýst eru í námsætlanini. Málini lýsa framúravrikið (hægsta próvtal) og eru bindandi, soleiðis at skilja, at lærari og næmingur altíð arbeiða fram ímóti at náa teimum ásettu málunum so væl sum gjørligt. Fyri at tryggja stigvøkstur er neyðugt, at sett verða ávegismál, sum hjálpa næminginum fram móti endaligu málunum. Umráðandi er eisini, at lærarin er tilvitaður um fortreytirnar hjá einstaka næminginum og tillagar undirvísingina eftir einstaka næminginum. Lærarin skal leggja undirvísingina til rættis, so næmingurin veit frammanundan, hvørji ávegismálini eru. Næmingurin skal gerast tilvitaður um tey krøv, ið sett verða, so hann kann seta upp mál, umhugsa og leggja til rættis sína egnu menning. Næmingurin skal greitt fáa at vita, hvussu hann verður eftirmettur, og hvat metingarstøðið er.

## At læra at læra

Næmingurin skal gerast tilvitaður um, hvat í grundini tað er at læra. Eisini skal næmingurin gerast tilvitaður um ymiskar læringarhættir, og hvat endamálið við læringini er.

Undirvísingin skal sostatt ikki bert savna seg um tað, sum lært verður, men eisini um, hvussu lært verður. Umráðandi er, at hugtakið *læring* verður lýst og viðgjørt í flokkinum, so næmingurin gerst tilvitaður um, hvat hugtakið ber í sær. Næmingurin skal regluliga gerast varugur við, hvussu læringartilgondin er ætlað, og hann skal verða eggjaður til at umhugsa sína egnu støðu í henni. Dentur verður eisini lagdur á heimaarbeiði og tann týðandi leiklut, hetta hevur í fakligu menningini.

Næmingurin skal frá fyrsta degi skilja týðningin av lærugreinini. Tá ið arbeitt verður við ymiskum táttum í lærugreinini, verða ymiskir førleikar mentir. Næmingurin skal fáa fatan av, hvat hesir førleikar kunnu verða brúktir til, eisini uttan fyri skúlans gátt. Undirvísingin í sálarfrøði skal gera næmingin tilvitaðan um, at hann í lærugreinini mennist og gerst førur fyri at arbeiða greinandi og sjálvstøðugt. Eisini skal næmingurin verða tilvitaður um, at hann í lærugreinini samskiftistøkni mennir sær førleikarnar at koma til orðanna í nógvum ymiskum tekstsløgum og samskiftisstøðum.

## Arbeiðshættir

Arbeiðshættir skulu veljast so, at teir eru við til at røkka teimum málum, ið sett eru. Í øllum kjarnaøkjum er umráðandi at leggja arbeiðið soleiðis til rættis, at ein líðandi stigvøkstur verður tryggjaður.

Ymiskir arbeiðshættir verða nýttir so, at fjølbroytni í lærugreinini kann verða framt miðvíst. Arbeiðshættir kunnu fevna um lærarafyrilestur, einstaklingsverkevni, næmingaframløgur, samrøður í flokkinum, bólka- og toymisarbeiði, verkætlanarevni o.l.

Næmingurin skal ikki einans duga at fyrihalda seg til boðskap *úr* tekstum, *frá* lærara og floksfeløgnum, men í eins stóran mun duga at miðla vitan og boðskap *til* lærara, floksfelagar og móttakarar uttan fyri flokshølið umframt skúlans gátt.

Arbeiðshættirnir eru tískil neyvt samantvinnaðir við serligum atlitum, hvussu bæði munnligi og skrivligi tættirnir verða útintir.

Endamálið við teimum ymsu arbeiðsháttunum er at menna aðrar førleikar enn teir reint fakligu, tað eru førleikar sum t.d. at leita upp og ognar sær viðkomandi vitan, at granska, at arbeiða sjálvstøðugt, at seta sær mál og at arbeiða evnislagað og miðvíst, at arbeiða tíðaravmarkað, at samstarva, at samhugsa, at brúka og hugsa vitan í nýggjum høpi, at leggja til rættis og evna til eitt avrik, at gera uppgávuorðingar, at brúka ymisk háttaløg, at hugsa nýtt og verkseta, at hugsa djúpari og breiðari um ávíst evni, umframt at taka á seg ábyrgd og hava virðing.

Kanningararbeiði kann vera gjørt í sambandi við skrivlig avrik. Kanningin skal fevna um í minsta lagi eina verkætlan við ítøkiligum úrsliti.

Næmingarnir skulu sjálvstøðugt fordjúpa seg í ein fakligan spurning. Smærri kanningararbeiði verða framd og viðgjörd.

Lærari má altíð gera sær sjálvum og næmingum greitt, hvat endamálið við ávísum arbeiðshátti er.



## Samstarv

Samstarvast skal við ymiskar lærugreinar um ymisk evni, eitt nú menning av skapandi evnum og KT-førleikum.

Tvørfakligt samstarv kann vera meira ella minni bindandi – frá fullkomnari samkoyring millum lærugreinar við felags tímum og felags tvørfakligum verkætlanum, til bert at fevna um avtalur millum lærarar um at fylgjast í lesnaði (lesa parallelt), t.e. at taka upp somu evni í fleiri lærugreinum samstundis, og soleiðis geva næmingunum fleiri ymiskar tilgongdir til sama spurning.

Tværfaklig grundgevingar eru fyri tvørfakligum samstarvi: 1) ein almenn, ið snýr seg um førleikarnar, næmingurin skal ognar og bjóða fram á arbeiðsmarknaðinum, og 2) ein námsfrøðilig, ið snýr seg um skiftandi arbeiðshættir og at geva næminginum innlit í tvørfakligar samningar.

Tvørfakligt samstarv skal hjálpa næminginum at síggja lærugreinarnar sum partar av størri heild og letur samstundis upp fyri øðrum og víðari sjónarmiðum. Harumframt eru evnini at samstarva og síggja samningar avgerandi, tá ið næmingurin fer undir víðari lestur ella út á arbeiðsmarknaðin.

## Skrivlig avrik

Skrivligi parturin letur upp fyri tvørfakligum samstarvi og við tí øðrvísi skrivligum avrikum. Heldur enn at lata eitt avrik inn bara í *einstøku lærugreinini*, kann talan verða um tvørfakligt samstarv.

Næmingurin skal hava venjing í at skriva so, at hann eisini skrivliga kann vera partur av toymisarbeiði og verkætlanum. Á tann hátt kann næmingurin mennast til at geva og taka ímóti viðmerkingum til skrivligu uppritini, sum verða lögð fram, á mennandi hátt. Kunningartøknin letur upp fyri munagóðum og ítøkiligum móguleikum í sambandi við vegleiðing og umrøðu í sjálvari skrivitilgongdini.

Arbeitt verður við uppgávum og verkætlanum, har dentur bæði verður lagdur á arbeiðsgongd og úrslit. Hetta kann samlast í skjalamappu (portfolio) / loggbók hjá hvørjum einstøkum næmingi, so at undirvísingargongdir og fakliga menningin hjá næminginum verða skjalfest.

## Samrøða

Munnlig framseting hevur reglur og lýsingar, sum næmingurin skal duga at nýta og framhaldandi menna. Skúlin skal tí leggja dent á frásøgn og málburð, og við hesum eggja til forvitni og skapa áhuga fyri móðurmálinum sum vitborið amboð, ið skal víðka sjónarringin hjá næminginum. Allir flokkar skulu tí gera royndir við málinum, eitt nú við sínámillum tosi og við tí at siga frá.

Skúlin skal vera so rúmur, at til ber at tosa um kenslur, evni, hugtøk og hendingar í gerandisdegnum. Arbeidast skal við tí at lurta og tí at vera umhugsin, samstundis sum orðaval og talugávur mennast. Næmingurin skal sleppa at royndir veruligar eins væl og gjørdar samrøður. Floks- og bólkakjak skal javnan eftirmetast so, at næmingarnir gerast tilvitaðir um, hvat tað er, sum fær tosið á glið, og samrøðuna ella orðaskiftið at rigga og ganga væl.

## Lívlong læring

Umráðandi er, at næmingurin gerst tilvitaður um samfelagsliga og persónliga týðningin av tí menniskjaliga og samfelagsliga tilfeingi, útbúgving er. Tí skulu næmingar eggjast til at umhugsa sína egnu framtíð og seta sær persónlig mál, har lærarin leggur lag á og skapar umstøður, sum stimbra hugin til at læra nýtt alt lívið.